

**Hovrätten för Västra
Sverige**

HOVRÄTTEN FÖR
VÄSTRA SVERIGE
Rotel 12

INKOM: 2022-09-12
MÅLNR: B 5077-22
AKTBIL: 16

Kompletterande överklagande i hovrättens mål B 5077-22, Torgny Jönsson ./.
Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten m.fl.

Advokat Markus Bergdahl
Advokat Eleonora Johansson
Advokat Frida Antier Bandstein
Advokat Christopher Jöryd
Jur. kand. Emelie Carlsson

Telefon: 042 – 12 79 45
www.bejoadv.se
Drottninggatan 30-36, Helsingborg
Org.nr. 559062-7195
advokat@bejoadv.se

Bankgiro
441-9354
Klientmedelskonto
489-5561

Innehållsförteckning

Yrkande om vilandeförklaring sid. 3

Fråga om rättegångsfel och återförvisning sid. 3

Fråga om rättegångsfel och återförvisning sid. 3

Advokats intressekonflikt och konsekvenser härav sid. 3

Tingsrätten har inte prövat Torgny Jönssons påstående om att han har blivit lurad av andra sid. 6

Grund för ogillande av åtalet sid. 13

Särskilt om grunder med hänvisning till kränkning av EKMR och förundersökningens bristande robusthet sid. 13

1. Försvarets utgångspunkt sid. 13

1.1 Beträffande av försvaret åberopat utlåtande av dr Karol Nowak sid. 13

2. En partisk åklagare har färdigställt en icke-objektivt utförd utredning sid. 14

2.1 Bakgrund och rättslig reglering med hänvisning till RB och EKMR sid. 14

2.2 Tingsrättens bedömning i förevarande mål sid. 15

2.2.1 Tingsrättens hänvisning till Europadomstolens avgörande i Murray vs UK sid. 15

2.2.2 ”Torgny Jönssons rättigheter enligt EKMR har inte kränkts” sid. 17

2.3 Åklagaren har inte förhållit sig objektiv sid. 19

2.4 Tingsrättens hantering av Torgny Jönssons rättigheter enligt RB och EKMR sid. 21

2.5 Särskilt angående Torgny Jönssons förklaringsbörd sid. 23

2.6 Angående eventuell förklaringsbörd och dess koppling till försvarets begäran om komplettering av förundersökningen sid. 24

3. Tingsrätten har åsidosatt sin kontrollskyldighet sid. 25

4. En partisk sessionsåklagare har fört statens talan i målet sid. 26

4.1 Bakgrund sid. 26

4.2 Kammaråklagare Ulrika Åbergs jäv sid. 27

4.3 Tingsrätten har åsidosatt sin kontrollskyldighet sid. 29

I egenskap av ombud och offentliga försvarare för Torgny Jönsson får vi härmed inkomma med komplettering av överklagande i ovan angivet mål.

Yrkande om vilandeförklaring

Jönsson yrkar att hovrätten förklarar målet vilande till dess Sveriges Advokatsamfunds disciplinnämnd (nedan "DN") har avgjort frågan om huruvida advokaten Magnus Lundh under tiden målet har handlagts i tingsrätten har haft intressekonflikter mellan å ena sidan sin klient och Torgny Jönsson. Anledningen härtill är att Hovrätten för Västra Sverige i målet RH 2015:34 ansåg att en advokats intressekonflikt var skäl för återförvisning av målet till tingsrätten till följd av rättegångsfel. DN kommer under hösten att avgöra frågan om huruvida advokat Magnus Lundh varit jävig då han tidigare företrätt Torgny Jönsson som offentlig försvarare.

För hovrättens kännedom har det anmälda ärendet hänskjutits till DN för avgörande under hösten.

Fråga om rättegångsfel och återförvisning

Det är Jönssons uppfattning att tingsrätten i sin handläggning har begått sådana fel som inte är läkbara genom hovrättens process varför han yrkar att målet skall återförvisas för ny handläggning i tingsrätten. Skälen härför är dels att **DN kan komma att bedöma att en advokat har innehaft en intressekonflikt** (jfr RH 2015:38), dels att **tingsrätten inte prövat Torgny Jönssons huvudsakliga invändningar i frågan om uppsåt.**

Advokats intressekonflikt och konsekvenser härav (se RH 2015:34) och varför målet tills vidare bör vidareförklaras i hovrätten

Hovrätten för Västra Sverige har i RH 2015:38 konstaterat att det har förelegat en intressekonflikt mellan en advokat och hans huvudman. Den offentliga försvararen hade tidigare haft uppdrag kopplat till två medtilltalade i målet. Uppdragen hade visst samband med målet. Försvararen ansågs på grund av olika lojaliteter inte kunnat tillvarata huvudmannens intressen. Hovrätten ansåg att det utgjorde ett rättegångsfel av tingsrätten att döma i målet trots intressekonflikten. Målet återförvisades till tingsrätten för förnyad prövning.

Enligt Jönsson råder samma förhållanden i detta mål. Jönsson har till DN anmält advokat Lundh, som i målet försvarar medtilltalade Jan Bennhagen. Kortfattat kan sägas att Jönsson har anmält att det beträffande Lundh förelegat sådana intressekonflikter att advokaten inte borde ha åtagit sig uppdrag för Bennhagen eller i vart fall begärt sitt entledigande, när omständigheterna föranleder intressekonflikt eller i vart fall en beaktansvärd risk för intressekonflikt i målet. Så har inte skett utan advokat Lundh har företrätt Bennhagen under tingsrättens handläggning under åren 2017 – 2022.

För det fall DN kommer fram till slutsatsen att advokat Lundh har brutit mot sina advokatetiska plikter eftersom det vid tidpunkten för antagande av uppdrag eller senare har uppkommit en intressekonflikt eller en beaktansvärd risk för sådan är det mot bakgrund av hovrättens avgörande i RH 2015:34 en grund för återförvisning av målet. Det är således av stor betydelse för frågan om återförvisning att frågorna om intressekonflikt först avgörs av DN innan dess hovrätten avgör frågan om återförvisning på denna grund.

DN består av elva ledamöter och är indelad i tre underavdelningar som är prövningsavdelningar. Som huvudregel prövas samtliga anmälningar som kommer in till Sveriges Advokatsamfund av en prövningsavdelning. För det fall prövningsnämnden är enig om att disciplinär påföljd inte är påkallad får prövningsnämnden avgöra ärendet. I övriga fall skall ärendet hänskjutas till DN för avgörande i nämnden med samtliga elva ledamöter. Anmälningen som Jönsson har ingett har bedömts av prövningsnämnd. Prövningsnämnden har hänskjutit anmälan mot advokat Lundh till DN för **avgörande av samtliga ledamöter**. DN kommer med största sannolikhet att pröva anmälningen under hösten 2022. Försvaret kan inte tolka det på annat sätt än utgången inte är given i anmälan eftersom prövningsnämnden har hänskjutit ärendet för avgörande av hela nämnden.

Angående Jönssons anmälan mot Lundh kan kortfattat anföras att grunden för denna är att Lundh har brutit mot sin lojalitetsplikt mot Jönsson och att det funnits intressekonflikt eller beaktansvärd risk för intressekonflikt. Lundh har 2002 varit förordnad som offentlig försvarare för Jönsson i ett mål med närmast identiska omständigheter som i nu föreliggande mål. Lojalitetsplikten mot tidigare klienter är synnerligen omfattande (i synnerhet när det gäller uppdrag som offentlig försvarare) och närmast livslång. Lundh har enligt Jönsson fått kännedom om omständigheter som han i aktuellt mål som offentlig försvarare kan utnyttja mot Jönsson.

Den aktuella anmälningen har bedömts som välgrundad och på grund härav har ärendet hänskjutits till DN för avgörande.

De bestämmelser i *Vägledande regler om god advokatsed* ("VRGA") som aktualiseras är punkten 1 såvitt avser advokatens roll och främsta skyldigheter i vilken det föreskrivs att *en advokats främsta plikt är att visa trohet och lojalitet mot klienten*". Vidare aktualiseras punkten 3.2.1 i VRGA (vår making):

*3.2.1 En advokat får inte anta ett uppdrag om **det föreligger en intressekonflikt eller beaktansvärd risk** för sådan. Intressekonflikt föreligger om*

- 1. advokaten biträder eller tidigare har biträtt motparten i saken,*
- 2. advokaten biträder **en annan klient i samma sak och klienterna har motstridiga intressen,***
- 3. advokaten biträder en annan klient i en näraliggande sak och klienterna har motstridiga intressen,*
- 4. **det finns risk för att kunskap som omfattas av advokatens tystnadsplikt kan ha betydelse i saken,***
- 5. advokaten själv eller någon denne närstående har ett intresse med anknytning till saken som strider mot klientens, eller*
- 6. det annars föreligger någon omständighet som utgör hinder för advokaten att fullt ut tillvarata klientens intressen avseende uppdraget.*

Prövningsavdelningens beslut att hänskjuta anmälningen bifogas, se [bilaga 1](#). För det fall DN skulle komma fram till att advokat Lundh inte har brutit några advokatetiska plikter kommer denna grund för rättegångsfel och återförvisning att återkallas. Det är således av vikt för hovrättens prövning att målet vilandeförklaras till dess DN har beslutat i frågan om intressekonflikt. För det fall DN kommer fram till slutsatsen att intressekonflikt föreligger och varför advokat Lundh har brutit mot sina advokatetiska plikter kommer Jönsson att inkomma med beslut och ytterligare grund för att det är fråga om rättegångsfel.

Tingsrätten har inte prövat Torgny Jönssons påstående om att han har blivit lurad av andra personer i målet och därmed saknat uppsåt till bedrägeri

I det aktuella målet har försvaret invänt att för det fall det inte är fråga om verkliga affärer så måste tingsrätten pröva huruvida Torgny Jönsson har vilseletts av andra personer. Denna prövning kan jämföras med den prövning som har gjorts av Leif Anderssons ansvar i skuldfrågan. Enligt åklagarnas gärningspåståenden så är Leif Andersson att betrakta initialt som en målsägande och därefter som medgärningsman tillsammans med Torgny Jönsson, se åtalpunkterna 1 -3, 5, 7 (Andersson tilltalad) och 8 (Andersson målsägande).

Tingsrätten anger följande på s. 65 beträffande Leif Andersson:

”Leif Andersson har således, efter förmåga, betalat vad han kunnat av egna medel samtidigt som han förmått målsäganden att satsa pengar. Detta går svårligen att kombinera med att Leif Andersson haft någon form av uppsåt att främja Torgny Jönssons brottslighet. I fråga om Leif Anderssons uppsåt bör också beaktas att han har varit vän med Torgny Jönsson i över trettio år och uppenbarligen haft och synbarligen, i likhet med Jan Bennhagen (se nedan), alltjämt har ett mycket stort förtroende för Torgny Jönsson. Att Leif Andersson säkerligen förstått att utlåning till en tidigare flerfaldigt dömd bedragare framstått som en så riskabel placering att flera av målsägandena sannolikt inte gjort det om de känt till Torgny Jönssons rätta identitet leder inte till annan bedömning. Leif Andersson ska därför frikännas.”

Tingsrätten har således konstaterat att Leif Andersson (i) förmått andra att investera pengar i affärer eftersom han (ii) har haft stort förtroende för Torgny Jönsson. Han har därmed saknat uppsåt till att lura målsägandena på pengar. Av domskälen framgår varför Leif Andersson frikänns trots att han rent objektivt har lurat målsäganden att investera i affärer som tingsrätten (enligt försvaret felaktigt) har funnit inte vara riktiga. Det kan således konstateras att Leif Andersson har fått uppgifter som tingsrätten funnit vara bedrägliga, vidarebefordrat dessa till andra målsäganden och förmått dem att investera i affärer vilket lett till en förmögenhetsskada men till följd av att Leif Andersson litar på Torgny Jönsson har han saknat uppsåt till bedrägeri. Tingsrätten har här gjort en bra och tydlig prövning av såväl den objektiva som subjektiva sidan av brottet.

Torgny Jönsson har gjort samma invändning (lurats av andra personer) och åberopat en mycket omfattande bevisning i fråga om (i) att han och andra målsäganden har haft omfattande kontakter med utländska och svenska personer, (ii) att dessa personer har gjort utfästelser såväl till Torgny Jönsson

som till andra målsäganden, (iii) att dessa personer existerar, (iv) att dessa personer garanterat att det är riktiga affärer, (v) att dessa personer inte bara har skrivit utan ringt till såväl Torgny Jönsson och andra målsäganden och därigenom (vi) förebringat bevisning som styrker att Torgny Jönsson har lurats av dessa personer på ett sofistikerat sätt. Invändningen i sig innebär att försvaret har fört fram omfattande bevisning till styrkande av att Torgny Jönsson dels har lurats av andra personer, dels att han har saknat uppsåt att lura målsäganden. Han har vidarebefordrat uppgifter *han har trott varit riktiga vid tidpunkten han förde dessa vidare till målsäganden då han varit övertygad om att det varit riktiga affärer.*

I enlighet med vad som ovan angetts har försvaret i denna del åberopat cirka 600 sidor skriftlig bevisning, förhör med målsäganden, inte minst Leif Andersson, inspelade ljudsamtal i vilka Torgny Jönsson, Leif Andersson och *andra personer har deltagit*. Tingsrätten har inte prövat – i vart fall går inte en prövning att utläsa av domskälen – försvarets invändning härom trots att den huvudsakliga bevisningen som åberopats av Torgny Jönsson pekar i denna riktning. Av tingsrättens domskäl på s. 55 - 68 framgår följande rubriker

- *Målsägandena har betalat angivna belopp till bolag eller personer på anvisning, direkt eller indirekt, av Torgny Jönsson.*
- *Torgny Jönsson har saknat betalningsförmåga*
- *Torgny Jönsson har vilselett målsägandena om förekomsten av affärer*
- *Torgny Jönssons uppgifter försvagar inte åklagarens bevisning*

Det är den sistnämnda rubriken och *domskälen som anförs därefter* som för försvaret ter sig som mest bekymmersam. Under denna rubrik redovisas inte försvarets invändning om att andra personer har lurat Torgny Jönsson och tingsrätten anger inte heller vilken bevisning som den lägger till grund för att påstå att har varit i maskopi med dessa utländska personer. Åklagaren har i sina gärningspåståenden dessutom angett att Torgny Jönsson *gemensamt och samförstånd med andra* har vilselett målsäganden och tingsrätten har ändå inte prövat Torgny Jönssons invändning; att just *de andra* har vilselett honom.

Tingsrätten redovisar inte heller all den skriftliga bevisning som försvaret har åberopat i denna del och hur den skall bedömas och varför tingsrätten har kommit fram till en viss slutsats. Tingsrätten har däremot under rubriken *"Torgny Jönsson har vilselett målsäganden om förekomsten av affärer"* i sammanfattande form redovisat all bevisning som åklagaren har åberopat och nämnt vissa namn som förekommit i målet. Det är emellertid inte fråga om samtliga de namn som försvaret och åklagaren har lyft fram genom sin respektive skriftliga bevisning utan endast vissa personer; i detta fall där

åklagaren anser sig kunna bevisa att personerna inte existerar. Det är emellertid inte de centrala personerna som har varit i kontakt med Jönsson och andra personer i målet som berörs i denna del.

Beträffande ”*Torgny Jönssons uppgifter försvagar inte åklagarens bevisning*” har försvarets bevisning i form av e-postmeddelanden, ljudinspelningar, inspelning av reklamfilmer som finns tillgängliga alltså på internet, uppgifter från *olika målsäganden* om utländska personers påverkan på deras vilja att investera i affärerna, registerutdrag från Schweiz som utvisar att de personer Torgny Jönsson och andra har varit i kontakt med existerar, att målsäganden har satt in pengar direkt till de personer som dels existerar, dels har ett bankkonto i t.ex. Schweiz, ljudinspelningar som korresponderar tidsmässigt med andra personer än Torgny Jönsson med e-post som kommer från den person som är inspelad i samtalet m.m. inte berörs.

Det är en omfattande mängd bevisning som tingsrätten inte ens har tagit ställning till såvitt avser frågan om Torgny Jönsson kan ha lurats av andra och därmed saknar uppsåt till bedrägeri.

Försvarets sakframställan i tingsrätten tog en och en halv dag i december 2021. Merparten av denna tid handlade just om invändningen att Torgny Jönsson lurats av andra personer och att han saknat uppsåt till att lura målsäganden. Det kan vidare konstateras att försvaret även i sin plädering hänförde sig till just denna fråga, se bilaga 2 (tre bilder från den presentation som försvaret visade i samband med pläderingen). Bevisningen avsåg också till stor del att visa att affärerna – så som de presenterats för Torgny Jönsson och vissa målsäganden – till det yttre *vid den tidpunkt de presenterades för Jönsson och andra* verkliga gav intryck och såg ut som riktiga affärer.

Det kan vidare konstateras att Torgny Jönsson i bevisuppgift till tingsrätten redan den 18 december 2020 angav omfattande bevisuppgifter under nedan angivet bevistemata, se bilaga 3:

”Bevisningen åberopas i sin helhet till styrkande av att andra personer än Torgny Jönsson har haft kontakt med målsägandena i syfte att förmå dem att investera och låna ut pengar till olika projekt samt att dessa personer har vidarebefordrat dels dokumentation direkt till målsägandena, dels till Torgny Jönsson som i sin tur har vidarebefordrat dem till målsägandena, och även till styrkande av att såväl målsägandena som Torgny Jönsson har vilseletts av andra personer och därmed till vederläggande av åklagarens påstående att Torgny Jönsson har vilselett någon person utan snarare att Torgny Jönsson har vilseletts av andra personer.”

Jönsson inställning har också tydligt angetts i tingsrätten och av domen framgår följande på s. 27:

”Torgny Jönsson har förnekat brott. Han har bestritt att han vilselett målsägandena. I vart fall har han saknat uppsåt till det. Han har gjort gällande att han blivit vilseledd av andra och han har endast vidareförmädat information som han fått av dessa till målsägandena.”

Det kan således konstateras att inställningen från Jönsson och hans invändning mot de påstådda gärningarna har varit mycket tydlig för tingsrätten.

Till tingsrätten försvar måste dock nämnas att tingsrätten i någon mån har berört Jönssons uppgifter på s. 63:

”I den mån det inte är Torgny Jönsson själv som är avsändare till meddelandena från uppgivet utländska eller i utlandet stationerade aktörer som målsägandena mottagit kan det hållas för säkert att dessa utförts av andra personer som varit införstådda med och medverkat i Torgny Jönssons plan att bedra målsägandena.”

Det går emellertid *inte* att utläsa av domskälen hur tingsrätten har kommit fram till detta. Hur har tingsrätten resonerat? Vad är det som gör att försvarets massiva bevisning **kring just motsatsen** till det tingsrätten kommit fram till skall bortses från? Hur ser tingsrätten på den mängd e-post och samtal som Torgny Jönsson själv fått från utländska aktörer? Försvaret har även åberopat e-post direkt till Torgny Jönsson från utländska personer och samtal - i vilka Jönsson är delaktig - men detta berörs inte överhuvudtaget i domen.

Av skälen går det således inte att utläsa huruvida (i) Torgny Jönssons bevisning de facto har prövats eller (ii) varför tingsrätten har kommit till ovan angiven slutsats. Det kan således konstateras att någon materiell riktig prövning av den omfattande bevisning som Torgny Jönsson har åberopat inte har prövats av tingsrätten eller i vart fall att det inte kan utläsas av domskälen att tingsrätten har gjort en sådan prövning.

Det kan således konstateras att tingsrätten inte synes ha prövat samtliga invändningar som Torgny Jönsson har framfört i skuldfrågan. Enligt försvaret är detta ett sådant fel som bör föranleda återförvisning till tingsrätten för ny prövning. I annat fall kommer Torgny Jönsson endast få en

prövning av sina invändningar i en instans, d v s i hovrätten. Detta strider mot instansordningens princip enligt försvaret. Stöd för detta resonemang finns i ett beslut från hovrätten från 2017.

Av beslut i Västra hovrättens mål B 3653-17 framgår följande:

”Av 51 kap. 28 § rättegångsbalken följer att hovrätten får undanröja tingsrättens dom i brottmål om det vid tingsrätten har förekommit ett fel i rättegången, dock endast om felet kan antas ha inverkat på målets utgång och inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i hovrätten.

Åklagaren har vid tingsrätten presenterat omfattande utredning, såväl skriftlig som muntlig, till stöd för påstådd bedrägeribrottslighet. Av tingsrättens domskäl får anses framgå att tingsrätten inte har tagit ställning till den utredningen /.../

Det har ålegat tingsrätten att pröva åklagarens påstående om förbrott i form av bedrägeribrottslighet m.m. och att värdera den bevisning som har presenterats i de delarna. Det har enligt hovrättens bedömning inte förelegat något hinder för tingsrätten att genomföra en sådan prövning. Genom att avstå från prövningen i nämnda del har tingsrätten begått ett rättegångsfel.

Rättegångsfelet kan antas ha inverkat på målets utgång och kan inte utan väsentlig olägenhet avhjälpas i hovrätten. Hänsyn ska tas till instansordningen och omfattningen av den utredning som åberopats vid tingsrätten och i hovrätten./.../

Målet ska återförvisas till tingsrätten för fortsatt behandling.”

Enligt försvaret kan ordet ”åklagaren” i andra stycket ovan ersättas med ”Torgny Jönsson” och i stället för ”till stöd för påstådd bedrägeribrottslighet” ersättas med ”till vederläggande av att Torgny Jönsson har haft uppsåt till bedrägeri” så kan de fallen jämföras. Tingsrätten hade i den aktuella domen (som hovrätten bedömde i sitt beslut i mål B 3653-17) inte prövat åklagarens bevisning. I nu förevarande fall har tingsrätten inte prövat försvarets bevisning i en väsentlig del; den del som försvaret invänder visar på bristande uppsåt och att Jönsson lurats av andra. Redan av denna anledning borde målet

återförvisas till tingsrätten för förnyad handläggning. Det är samma situation i detta mål som när tingsrätten inte prövade åklagarens bevisning i ovan refererat mål och hovrätten därefter återförvisade målet till tingsrätten för förnyad prövning. I både den tidigare domen från tingsrätten och nu aktuell dom från tingsrätten har en parts bevisning inte bedömts av tingsrätten. Det föranledde återförvisning när åklagarens bevisning inte hade bedömts och det borde föranleda återförvisning nu eftersom försvarets bevisning inte har bedömts.

Beträffande domskälen *”I den mån det inte är Torgny Jönsson själv som är avsändare till meddelandena från uppgivet utländska eller i utlandet stationerade aktörer som målsägandena mottagit kan det hållas för säkert att dessa utförts av andra personer som varit införstådda med och medverkat i Torgny Jönssons plan att bedra målsägandena”* så är det försvarets uppfattning att dessa under alla förhållande är synnerligen bristfälliga. Det går inte att utläsa varför tingsrätten kommer till denna slutsats vilket naturligtvis är helt centralt för Torgny Jönsson för den kommande prövningen i hovrätten. Hur skall Torgny Jönsson kunna bygga upp ett försvar för att motbevisa vad tingsrätten kommer fram till om det inte går att utläsa varför tingsrätten kommer till denna slutsats beträffande den av honom åberopade bevisningen?

Av **RH 2016:84** (där ett mål återförvisades till tingsrätten för förnyad handläggning) framgår bl.a. följande:

”Rätten måste alltså redovisa hur den har värderat den bevisning som parterna har åberopat och förklara för parterna varför domstolen har ansett att en viss omständighet är styrkt eller inte. /.../ Domskälen måste dock vara utformade på ett sådant sätt att det är möjligt att förstå vad rätten har grundat sina slutsatser på. I domskälen bör rätten under alla förhållanden redovisa hur den har bearbetat bevismaterialet.” /.../

”Att domskälen redovisas noggrant är viktigt ur bl.a. rättssäkerhetssynpunkt och för förtroendet för rättskipningen. I Europakonventionens krav på en rättvis rättegång ligger också att domstolarna ska motivera sina avgöranden (se SOU 2001:103, s. 275 ff. med där gjorda hänvisningar). Hur utförlig motiveringen bör vara beror på omständigheterna i det enskilda målet. **Det är särskilt viktigt att rätten utförligt redovisar sin bevisvärdering** i brottmål när åtalet har ogillats **eller den tilltalade**

har fällts mot sitt nekande (se JO 1999/2000 s. 55). **En utförlig motivering är betydelsefull på grund av möjligheten att överklaga domen.** En sådan motivering underlättar för den högre instansen att bedöma domens riktighet. Om domskälen är alltför kortfattade kan det få till följd att det blir omöjligt för den som vill överklaga domen att uppfylla sin skyldighet att i överklagandeskriften ange grunderna för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga. (Se Fitger m.fl., Rättegångsbalken, april 2016, Zeteo, kommentaren till 30 kap. 5 § med hänvisning till 17 kap. 7 § och t.ex. Justitieombudsmannens nyssnämnda beslut 2015-09-15.)” /.../

Vad gäller denna specifika domen skriver Göta hovrätt följande (fetmarkerat vad gäller relevans i nu aktuellt mål):

”Domen innehåller inte någon analys av tillförlitligheten av hans erkännande i vissa delar eller av hans uppgifter i förnekade delar. Tingsrätten har inte heller återgett de upptagna vittnesmålen. Det framgår inte hur rätten har bedömt vittnenas trovärdighet eller tillförlitligheten av deras uppgifter. Tingsrätten har inte redovisat hur den muntliga bevisningen har bearbetats och värderats. **Det saknas även en redogörelse för vilka slutsatser tingsrätten har dragit av den skriftliga bevisningen.**”

Jönsson anser det i tingsrättens dom aktuell dom saknas *just en redogörelse för tingsrättens ställningstagande kring den av försvaret åberopade omfattande bevisningen*. Jönsson ber således – även om domen i antal sidor är omfattande – hovrätten att pröva om tingsrätten har angett domskälen tillräckligt specificerade i den del som är av högsta vikt för just Jönssons försvar och således är förenliga med 30 kap 5 § rättegångsbalken.

Mot bakgrund av ovan är det Jönssons uppfattning att ett rättegångsfel har begåtts som inte kan avhjälpas i hovrätten. Jönsson har vidare rätt till prövning av sina invändningar i två instanser vilket han nu berövats eftersom tingsrätten inte har tagit ställning till hans bevisning; i vart fall inte tagit ställning på sådant sätt att det går att utläsa varför bevisningen inte anses tillförlitlig eller varför den inte leder till att tingsrätten kommer fram till att han saknar uppsåt.

Grund för ogillande av åtalet

Tingsrätten har gjort en felaktig bevisvärdering. Tingsrätten har vidare avstått från att pröva central bevisning som angetts ovan och därutöver har tingsrätten inte uppfyllt sin kontrollskyldighet över föundersökningens/åtalets robusthet och processens förenlighet med EKMR.

Särskilt om grunder med hänvisning till kränkning av EKMR och förundersökningens bristande robusthet

1. Försvarets utgångspunkt

Gemensamt för vad som görs gällande nedan är att såväl åklagare Christoffer Orcander som kammaråklagare Ulrika Åberg har varit partiska i förhållande till Torgny Jönsson och därmed olämpliga att handlägga ärendet mot honom.

Beviskravet för orsakssamband mellan jävet och målets utgång där rekvisitet, ”kan antas ha inverkat”, anses vara ett lågt ställt beviskrav innebärande en positiv sannolikhet för att en sådan inverkan måste anses föreligga.

Jävsbestämmelsernas betydelse för rättsskipningens trovärdighet kan inte nog understrykas och ska medverka till att den inte ens uppstår misstankar om partiskhet.

Det åvilar inte Torgny Jönsson att visa i vilka avseenden den konstaterade partiskheten inverkat negativt på utredningen och rättegångsförfarandet mot honom, oaktat ett flertal exempel nedan. I stället ska vid jäv en negativ inverkan för hans del presumeras och att det inverkat negativt vad avser målets utgång.

Det åvilar ej heller Torgny Jönsson som misstänkt att bidra till utredningen eller bevisningen i målet genom att göra erkännanden, medgivanden eller tillhandahålla belastande material. Han har inte heller behövt uttala sig eller på andra sätt underlätta åklagarens arbete, se Hans Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 2012, s. 299 f.

Den bevisning som krävts för att Torgny Jönsson skulle kunna uppfylla eventuell förklaringsbörda har han nekats tillgång till genom ett - i vart fall - oaktsamt agerande från såväl åklagarens som tingsrättens sida, se nedan.

1.1 Beträffande av försvaret åberopat utlåtande av dr Karol Nowak

I anledning av de brister försvaret funnit avseende förundersökningen kontaktades vad försvaret menar är Sveriges främsta expert på EKMR och därmed förknippade frågor – såsom

oskyldighetspresumtionen. Nowaks avhandling "Oskyldighetspresumtionen" från 2003 är alltså ett standardverk på området. Dr Nowak bedriver sin forskning från universitetet i Lund och är universitetslektor på Juridiska institutionen och föreståndare för mastersprogrammet i mänskliga rättigheter i samarbete med Raoul Wallenberg-institutet.

Torgny Jönsson ansluter sig till den uppfattning som redovisats i det i målet ingivna sakkunnigutlåtandet¹; att Jönssons rättigheter i flera betydelsefulla avseenden *har* kränkts enligt EKMR.

Torgny Jönsson instämmer även i den uppfattning avseende bristande opartiskhet hos åklagaren som tingsrätten ger uttryck för på sidan 54 i domen, men som tingsrätten senare på samma sida väljer att bortse ifrån.

2. En partisk åklagare har färdigställt en icke-objektivt utförd utredning

2.1 Bakgrund och rättslig reglering med hänvisning till RB och EKMR

En korrekt utförd förundersökning förutsätter att åklagaren beaktat sin objektivitetsplikt vilken innebär att åklagaren enligt RB 23:4, 1 st. inte endast ska beakta de omständigheter som talar emot den misstänkte utan även de som talar till förmån för denne.² I sammanhanget kan nämnas att objektivitetsplikten även är fastslagen genom RF 1:9 och där sägs att domstolar och myndigheter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

Till ovan kan fogas de krav som EKMR ställer för att en rättegång skall kunna anses vara rättvis enligt konventionens artikel 6. I artikeln förutsätts att principen om parternas jämställdhet i processen upprätthålls och att åklagaren förhåller sig objektivt till målet samt avstår från ett agerande som kan ge upphov till misstankar om att oskyldighetspresumtionen inte respekterats.³ Oskyldighetspresumtionen återfinns i artikel 6.2 och stadgar att var och en som blivit anklagad för brott ska betraktas som oskyldig till dess hans skuld lagligen fastställts. Åklagarens bevisbörda för den misstänktes skuld beror bland annat på oskyldighetspresumtionen.⁴

Hans-Gunnar Axberger redovisar följande (SvJT 100 år festschrift s. 291ff);

¹ Se bilaga 5

² Se vidare till exempel Gunnel Lindberg, Om åklagareetik, SvJT 1997, sid. 197 ff., <https://svjt.se/svjt/1997/197> Jfr. även <https://www.aklagare.se/ordlista/o/objektivitetsplikt/>

³ Jämför till exempel *Turyev mot Ryssland*, § 21. Datum för dom 2017-01-11.

⁴ Jämför till exempel Artikel 6 i Europakonventionen Rätten till en rättvis rättegång ur ett praktiskt Åklagarperspektiv RättsPM 2012:5 Utvecklingscentrum Malmö Februari 2012. https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/rattspromemior-och-rattslig-vagledning/rattspm_2012_05_artikel_6_ur_aklagarperspektiv.pdf

Artikel 6 gäller enligt sin lydelse och, såvitt här är av intresse, rätten till en rättvis "förhandling" (hearing) men är rubricerad som rätt till en rättvis "rättegång" (trial). Europadomstolen har emellertid definierat detta så att rättighetsskyddet gäller under hela brottsutredningen. En konsekvens av denna helhetssyn på förfarandet är att Europadomstolen bedömer summan av de åtgärder som den enskilde varit föremål för. Det innebär bland annat att en konventionskränkning som förekommit i ett skede av förfarandet betraktas som återställd om den reparerats i ett senare led."

Axberger behandlar tingsrättens ansvar avseende samma typ av brister i SvJT 100 år festschrift sid 299ff enligt följande;

"Brister i utredningen som har bäring på rättssäkerheten och över huvud taget på frågan om den tilltalades skuld skall uppmärksammas av domstolen vid dess bedömning av målet. Domstolens första roll är att från rättssäkerhetssynpunkt kvalitetssäkra brottsutredningen. När så inte skett är det alltså domstolen som bär ansvaret för denna brist. Det inkluderar ett slutligt ansvar för att brottsutredningen är fullständig och således även det som omfattas av åklagarens ansvar."

Av JO Dnr 2959-2011 sid.18f framgår vidare:

"Objektivitetsplikten innebär först och främst att utredningen inte får bedrivas utifrån en förutfattad uppfattning om den misstänktes skuld. Så länge den misstänkte inte är dömd ska han eller hon i formell mening betraktas som oskyldig; Dnr 2959-2011 innebörden av objektivitetsplikten är att utredningen ska bedrivas från den utgångspunkten. Objektivitetsplikten är i så måtto uppställd i den brottsmisstänktes intresse. Ytterst syftar den dock till att tillgodose det allmännas krav på att brottsutredningar leder till sakligt korrekta resultat; något allmänt intresse av felaktiga brottmålsdomar föreligger givetvis aldrig."

2.2 Tingsrättens bedömning i förevarande mål

Det görs från Torgny Jönssons sida gällande att ansvaret för kvalitetssäkring av förundersökningen mot honom åvilat tingsrätten. Åklagaren i målet har haft en visad förutfattad mening i skuldfrågan och därmed inte kan anses ha varit objektiv i förhållande till Torgny Jönsson.

Vid jäv ska presumeras att den bristande objektiviteten i förhållandet till Torgny Jönsson har haft en negativ inverkan och kontaminerat utredningen mot Torgny Jönsson.

2.2.1 Tingsrättens hänvisning till Europadomstolens avgörande i Murray vs UK

Vid tingsrättens bedömning huruvida Torgny Jönssons rättigheter enligt artikel 6 EKMR har kränkts

eller ej hänvisas till Europadomstolens avgörande i målet John Murray mot Förenade Kungariket. I domen anges dock avgörande med ett målnummer som inte existerar vid Europadomstolen. Målnumret för fallet är rätteligen 18731-91.

Tingsrätten anför följande på sid 54 i domen:

EKMR:s krav på en rättvis rättegång utesluter inte att den tilltalades tystnad kan beaktas vid värderingen av åklagarens bevisning (se Europadomstolens dom den 8 februari 1996 i mål 17731-91, Murray./. United Kingdom). Sammantaget konstateras att någon kränkning av EKMR och/eller avsteg från objektivitetsplikten i sådan omfattning att det finns skäl att redan på den grunden ogilla åtalet, inte framkommit.

Att anmärka härvidlag är att tingsrättens hänvisar till ett mål som emellertid vid närmare jämförelse saknar större relevans. Vid tidpunkten då John Murray fälldes till ansvar fanns en inhemsk speciallagstiftning på Nordirland enligt vilken det var tillåtet för den inhemska domstolen att dra en för tilltalad negativ slutsats av dennes vägran att uttala sig. Murrey vägrade konsekvent att yttra sig under hela rättsprocessen dvs under såväl förundersökning som vid rättegången. Någon inhemsk svensk bestämmelse som medger för svensk domstol att göra samma bedömning som skett genom den nordirländska specialbestämmelsen förekommer inte. Europadomstolen kommenterade att Murrey inte hade tvingats uttala sig eller på annat sätt bestraffats för sin vägran att uttala sig, vilket var vad målet de facto handlar om.

Domstolen ger i fallet Murray en nyanserad bild av skyddet i artikel 6 (artikel 45–47 i domen). Domstolen konstaterar inledningsvis att rätten att förbli tyst under polisförhör och att rätten att inte belasta sig själv är en grundpelare i skyddet för en rättvis rättegång enligt art 6. Vad det handlar om i Murrayfallet är huruvida denna rättighet är sk *absolut* även i det aktuella fallet och med den aktuella lagstiftning på Nordirland, där Murray agerar genom att konsekvent vägra yttra sig genom hela rättsprocessen. En absolut rättighet skulle inneburit att Murreys vägran att yttra sig under alla förhållanden och inte under några omständigheter skulle kunna vändas mot Murray.

Domstolen sammanfattar:

“On the one hand, it is self-evident that it is incompatible with the immunities under consideration to base a conviction solely or mainly on the accused’s silence or on a refusal to answer questions or to give evidence himself. On the other hand, the Court deems it equally obvious that these immunities cannot and should not prevent that the accused’s silence, in situations which clearly call for an explanation from him, be taken into account in assessing the persuasiveness of the evidence adduced by the prosecution.... Wherever the line between these two extremes is to be drawn, it follows from this

understanding of "the right to silence" that the question whether the right is absolute must be answered in the negative."

Det faktum att en rättighet inte betraktas som absolut är i det närmaste självklart i den nyanserade Europakonventionen där olika rättigheter balanseras mot varandra. Detta gäller alla rättigheter i Europakonventionen förutom skyddet mot tortyr (artikel 3 Europakonventionen) vilket är absolut och inte kan begränsas. Den enskildes rätt till något så basalt som sin kroppsliga integritet (art 8 Europakonventionen) är däremot inte absolut utan det är tillåtet att exempelvis ha en lag vilken tillåter tvång vid blodprovstagning i samband med alkoholtester av bilförare i vissa fall.

Sammanfattningsvis saknar tingsrättens hänvisning till målet Murray mot Förenade Kungariket, vid bedömning av huruvida Torgny Jönssons rättigheter enligt artikel 6 EKMR har kränkts eller ej, relevans. Detta då det i Murrayfallet var fråga om reglering som saknar motsvarighet i Sverige och att Torgny Jönsson inte på något sätt teg genom hela rättsprocessen.

Omständigheten att tingsrätten i domen gör hänvisning till "*mål 17731–91*" stärker intrycket av att tingsrätten inte inför rättsfallshänvisning tagit del av avgörandet John Murray mot Förenade kungariket som har målnummer 18731–91 i Europadomstolen.

Tingsrätten slår i den nu överklagade domen fast att Torgny Jönssons rättigheter enligt artikel 6 EKMR inte har kränkts, sid 52ff, där följande anges:

2.2.2 "*Torgny Jönssons rättigheter enligt EKMR har inte kränkts*"

Torgny Jönsson har gjort gällande att förundersökningen inte bedrivits med den objektivitet som föreskrivs av 23 kap. 4 § 1 st. rättegångsbalken och att hans rättigheter enligt artikel 6 i EKMR inte respekterats. Följande konkreta omständigheter har gjorts gällande.

- *När han häktades av tingsrätten i juni 2017 pågick redan en huvudförhandling (tingsrättens mål B 1693–17) gällande penningtvätt där förbrotten utgjordes av bedrägerier som han påstods ha begått som gärningsman och faktisk företrädare för JSAB. En namngiven åklagare i målet gällande penningtvättsbrotten hävdade vid slutanförande i mål B 1693–17 att frågan om av Torgny Jönsson begångna bedrägerier var tillräckligt utredd, varvid bl.a. en powerpointpresentation föredrogs inför rätten. Detta gjordes vid en tidpunkt då endast ett förhör hållits med honom.*
- *Åklagaren ifråga har författat en roman med en huvudkaraktär som har uppenbara likheter med honom.*
- *Åklagarna har inte gjort tillräckligt för att tillgodose hans begäran om*

kompletterande utredning avseende förhör med utomlands boende personer knutna till Marcelco- och Goldlinegruppen.

- Åklagarna (de dåvarande förundersökningsledarna) har försummat att säkra mailtrafiken som funnits för hans mailkonto "torgny@reclaimjustice.com" på servertjänsten Chrystone Sverige AB trots att han vid förhör i juli 2017 bekräftat sin mailadress. Kontot stängdes i augusti 2017 och i december samma år raderades innehållet, i anledning av utebliven betalning. Genom åklagarnas brist på handlande kan potentiellt exculperande bevisning ha försvunnit.

Tingsrätten gör följande överväganden.

Objektivitetsplikten är av central betydelse vid förundersökningars bedrivande och EKMR, som föreskriver rätten till en rättvis rättegång, tillämpas som svensk lag. Som Hovrätten för Västra Sverige konstaterat i beslut den 6 november 2017 (mål B 3656–17, undanröjande och återförvisning av tingsrättens dom i mål B 1693–17) finns emellertid inget hinder mot att pröva ett åtal för penningtvättsbrott även om åtal för brotten inte prövats.

Däremot kan det finnas fog för invändningar mot att en åklagare som väckt åtal för penningtvättsbrotten och slutfört den rättegången också deltar som förundersökningsledare i en senare inledd förundersökning avseende brotten eftersom det finns en risk för att åklagaren låst sig vid det händelseförlopp som påståtts vara brotten i penningtvättsåtalet.

I den mån åklagarens romanförfattande inspirerats av eller i vart fall ger intryck av att ha inspirerats av ett fall som denne varit involverad i kan av uppenbara skäl lämpligheten därav ifrågasättas och ge näring åt föreställningen att utredningen inte bedrivits på ett objektivt sätt.

Det finns emellertid inga konkreta omständigheter som visar att förundersökningen bedrivits på sådant sätt Torgny Jönssons rättigheter kränkts. Av åklagarnas redogörelse över försök att komma i kontakt med utomlands boende personer att höra framgår att betydande ansträngningar gjorts för att tillgodose Torgny Jönssons begäran om komplettering av förundersökningen och i flertalet fall har det inte ens varit möjligt att säkerställa identiteten på de namngivna personer som kompletteringsbegäran avser.

Vad gäller det faktum att mailtrafiken avseende ett av flera mailkonton (och andra kommunikationsplattformar) som Torgny Jönsson använt sig av inte säkrats är sådana brister generellt något som får anses gå ut över åtalet. De av Torgny Jönsson lämnade, mycket allmänt hållna uppgifterna innehåller emellertid inga konkreta indikationer på att mailkontot i något avseende kunnat påverka ansvarsbedömningen till hans fördel.

Därvid bör särskilt beaktas att den för Torgny Jönsson mest graverande omständigheten, att målsägandenas betalningar inte vid något tillfälle kunnat följas till det ändamål som uppgetts för dem vid betalningen (se nedan) är sådan att Torgny Jönsson, oberoende av mailtrafiken, kunnat lämna

uppgifter om de två växlingskontor och till dessa anknutna personer som kunnat bekräfta (eller vederlägga) hans uppgifter om kontanthanteringen (just bristen på uppgifter som varit möjliga att verifiera är f.ö. något som präglat i stort sett samtliga Torgny Jönssons uppgifter).

EKMR:s krav på en rättvis rättegång utesluter inte att den tilltalades tystnad kan beaktas vid värderingen av åklagarens bevisning (se Europadomstolens dom den 8 februari 1996 i mål 17731–91, Murray./. United Kingdom). Sammantaget konstateras att någon kränkning av EKMR och/eller avsteg från objektivitetsplikten i sådan omfattning att det finns skäl att redan på den grunden ogilla åtalet, inte framkommit.”

2.3 Åklagaren har inte förhållit sig objektiv

För att kunna hävda att förundersökningen inte har utförts objektivt ska det framgå att åklagaren brustit i förhållande till objektivitetsplikten. Torgny Jönsson har vid huvudförhandlingen i första hand hänvisat till de omständigheter som kortfattat redovisas i tingsrättens dom enligt följande:

2.3.1 Däremot kan det finnas fog för invändningar mot att en åklagare som väckt åtal för penningtvättsbrotten och slutfört den rättegången också deltar som förundersökningsledare i en senare inledd förundersökning avseende förbrotten eftersom det finns en risk för att åklagaren låst sig vid det händelseförlopp som påståtts vara förbrotten i penningtvättsåtalet.

Tingsrättens referat återger inte detaljerat de förhållanden som redovisats genom skriftlig bevisning och av vad som i övrigt framkom vid huvudförhandling i målet. Ifrågavarande åklagare Christoffer Orcander, den enda av åklagarna i målet som var involverad i förundersökningsledarskapet från det att Torgny Jönsson först häktades vid Göteborgs tingsrätt fram till dess att stämningsansökan i målet gavs in i september 2019. Det vill säga under hela den period då förundersökningen färdigställdes.

Torgny Jönsson häktades vid Göteborgs tingsrätt i juni 2017 såsom misstänkt för grova bedrägerier efter att ha varit anhållen under tre månader i Danmark med anledning av en nordisk arresteringsorder. Vid tingsrätten pågick då redan en huvudförhandling i det mål där Torgny Jönsson häktats, B 1693–17 sedermera B 12060–17. Målet avsåg huvudsakligen penningtvättsbrott och som förbrott till penningtvättsbrotten angavs i första hand bedrägerier med Torgny Jönsson som gärningsman och faktisk företrädare för bolaget Juristsnabben AB.

Enligt Christoffer Orcander var skuldfrågan i målet om penningtvätt vad avsåg Torgny Jönsson tillräckligt utredd vilket framgick av Christoffer Orcanders slutanförande som bland annat skedde med stöd av en Powerpoint. Vid tidpunkten då Powerpointpresentationen föredrogs för rätten hade det hållits ett förhör med Torgny Jönsson avseende de brott som Orcanders presentation angav att Torgny Jönsson gjort sig skyldig till.

Endast ett fåtal dagar efter det att Christoffer Orcander presenterat sin syn på Torgny Jönssons skuld vid huvudförhandlingen i penningtvättsmålet kom han att representera åklagarsidan vid den andra häktningsförhandlingen mot Torgny Jönsson i nu överklagat mål. Vid häktningsförhandlingen redogjorde Christoffer Orcander för utredningsläget och förklarade att förundersökningen mot Torgny Jönsson för grova bedrägerier nyss inletts och var i sin linda. Det vill säga avseende samma brott där Christoffer Orcander dagar tidigare inför tingsrätten slagit fast Torgny Jönssons skuld.

Med andra ord har gått till på precis på det sätt som tingsrätten i domen anser att det finns fog att invända mot.

Det vill säga att Christoffer Orcander var *först* åklagare i penningtvättsmålet och där han mycket tydlig med Torgny Jönssons skuld. *Därefter* deltog han i ledningen av förundersökningen mot Torgny Jönsson.

Vad avser åklagare Christoffer Orcanders bristande opartiskhet uttalas vidare i domen:

2.3.2 *I den mån åklagarens romanförfattande inspirerats av eller i vart fall ger intryck av att ha inspirerats av ett fall som denne varit involverad i kan av uppenbara skäl lämpligheten därav ifrågasättas och ge näring åt föreställningen att utredningen inte bedrivits på ett objektivt sätt.*

Åklagare Christoffer Orcander har även brustit i objektivitet i förhållande till Torgny Jönsson då han ägnade sig åt den, av hans arbetsgivare icke-godkända bisysslan, att skriva en roman – ”Bedragarens plikt” - baserad på utredningen mot Torgny Jönsson.

Christoffer Orcander har i media uttalat att denna roman *skrevs under den period* då han var förundersökningsledare i målet mot Torgny Jönsson, det vill säga från maj 2017 till januari 2021. Romanen med utgivningsdatum den 30 mars 2022 stoppades av bokförlaget, utgivningen drogs in och den färdigtryckta upplagan makulerades av förlaget.

Christoffer Orcander har i media vidgått de likheter som föreligger med förevarande fall att utredningen mot Torgny Jönsson fungerat som inspirationskälla där huvudkaraktären baserad på Torgny Jönsson beskrivs som den organiserade brottslighetens främsta finansiär och fälls till ansvar för allvarlig brottslighet. Orcander har till media uppgett bl a att *”han påbörjat arbetet för flera år sedan under sin tid som åklagare på åklagarmyndigheten i Göteborg, men att boken var mer eller mindre klar i samband med att han för ett år sedan tog tjänstledigt där och flyttade över till Ekobrottsmyndigheten.”*⁵

Det görs från Torgny Jönssons sida gällande att det ur såväl ett objektivt som ett subjektivt perspektiv är uteslutet att förena författarskapet med en objektiv förundersökningsledning då författaren av en dylik roman rimligtvis på förhand haft en uppfattning om hur romanen kommer att sluta. Detta är en

⁵ se <https://www.expressen.se/nyheter/aklagarens-bokutgivning--var-aldrig-godkand/>

omständighet som enligt Torgny Jönsson medför att förundersökningen drivits i en riktning som tjänat romanens och inte rättvisans syfte.

Med hänvisning till vad som ovan angetts görs gällande att åklagare Christoffer Orcander har agerat på sådant sätt att han såväl i subjektivt som objektivt hänseende har agerat partiskt på sådant sätt att han brutit mot föreskriven objektivitetsplikt.

Det ankommer av naturliga skäl inte på Torgny Jönsson att utreda i vilken utsträckning utredningen mot honom påverkats att Christoffer Orcanders romanskrivande. Torgny Jönsson har i kompletteringsbegäran till Åklagarkammaren begärt att utredningen skulle kompletteras med boken. Åklagarkammaren avslog kompletteringsbegäran och när Torgny Jönsson överklagade avslagsbeslutet till tingsrätten, som bär det yttersta för att tillse att utredningen bedrivits objektivt, avslog tingsrätten Torgny Jönssons begäran. Tingsrätten lägger inte någon vikt vid hur utredningen mot Torgny Jönsson har påverkats och därmed inte heller vid hur partisk Christoffer Orcander har varit.

När Christoffer Orcander har ägnat kvällarna åt att skrivit om Torgny Jönsson och där skildrat honom som skyldig och storbedragare så det tvivelsutan så att han varit partiska även på dagarna. Detta är ett förhållande som hade visats av innehållet i boken om tingsrätten uppfyllt sin utredningsplikt avseende objektivitet och låtit inhämta densamma.

Därutöver görs gällande att såväl föregripandet av skuldfrågan i det sk penningtvättsmålet samt föregripandet av skuldfrågan vid romanförfattandet utgör uppenbara kränkningar av Torgny Jönssons rätt enligt oskyldighetspresumtionen. Därmed även att den förundersökning som Christoffer Orcander medverkat i ska betraktas som icke-objektivt utförd.

2.4 Tingsrättens hantering av Torgny Jönssons rättigheter enligt RB och EKMR

Trots tingsrättens konstaterande att åklagaren i vart fall ur ett objektivt perspektiv har agerat partiskt redovisas slutsatsen över att en partisk åklagare lett utredning och visade kränkningar i en mening:

2.4.1 "Det finns emellertid inga konkreta omständigheter som visar att förundersökningen bedrivits på sådant sätt Torgny Jönssons rättigheter kränkts."

Att bevis som är till förmån för den misstänkte ska tas till vara betyder att det finns en utredningsplikt som innefattar även sådant som talar eller kan tala mot den misstänktes skuld. Det är en grundläggande princip att det allmänna har ansvar för att åtgärder som förekommer i dess verksamhet grundas på ett fullgott utredningsunderlag. Förundersökningsledaren får således inte vara ensidigt inriktad på att säkra material som kan leda till en fällande dom. Tvärtom måste han eller hon under hela förundersökningen ha uppmärksamheten fäst på möjligheten att den misstänkte kan vara oskyldig och därför undersöka allt material som pekar i denna riktning (SOU 2011:45 sid 99f).

Tingsrättens konstaterande i denna del ter sig svårbegriplig ur flera hänseenden.

En första fråga som inställer sig är naturligtvis hur det från Torgny Jönssons sida ens ska kunna vara möjligt att peka på sådant som en partisk åklagare endera uppsåtligt eller av oaktsamhet ska antas ha undanhållit utredningen eller förvanskat.

Än mer svårbegriplig blir tingsrättens slutsats i ljuset av de konkreta omständigheter som visats och avser uteblivna åtgärder som en objektiv förundersökningsledare av självklara skäl hade låtit genomföra.

En konkret omständighet av betydelse som visar på att utredningen bedrivits på ett sådant sätt att Torgny Jönssons rättigheter har kränkts är att utredningen underlåtit att säkra och inhämta mail från Torgny Jönssons mailkonto.

Tingsrätten redovisar i detta avseende följande i sitt beslut:

2.4.2 ”Vad gäller det faktum att mailtrafiken avseende ett av flera mailkonton (och andra kommunikationsplattformar) som Torgny Jönsson använt sig av inte säkrats är sådana brister generellt något som får anses gå ut över åtalet.”

Tingsrätten som tagit del av förundersökningsprotokollet är naturligtvis medveten om att det mailkonto som utredningen underlät att säkra inte var *ett av flera* utan vet att det rör sig om *det mailkonto som är av betydelse* och där all mailtrafik av väsentlighet för Torgny Jönsson förekommit.

Tingsrätten redovisar uppfattningen att åklagarens underlåtenhet att säkra mailkontot är en sådan brist som generellt får anses gå ut över åtalet.

Bevisning i form av mail har inte säkrats av vare sig polisen eller av Åklagarmyndigheten, något Torgny Jönsson själv inte kunnat göra då han satt häktad med fulla restriktioner vid tillfället för mailens raderande.

Av förundersökningsprotokollet framgår att Torgny Jönsson vid förhör redan i juli 2017 bekräftade sin mailadress för polis och åklagare. Vidare framkommer i förhör i augusti 2017 att polisen varit inne på den mailadress som Torgny Jönsson uppgivit och tagit del av mail över vilka han hördes.

Vid förhör i samband med delgivning av förundersökningsprotokollet i juli 2018, det vill säga ett år efter det att Torgny Jönsson i förhör bibringats uppfattningen att polisen säkrat hans mail, framställdes krav från Torgny Jönssons till såväl polis som åklagaren Christoffer Orcander om att få ta del av samtliga mail. Detta sedan det framkommit att endast en handfull av cirka 4000 mail fanns redovisade i förundersökningsprotokoll.

Sedan Torgny Jönsson begärt att få del av den för försvaret viktiga bevisningen och framställt begäran till åklagare Orcander förflöt tre veckor innan utredningen lät kontakta serverföretaget som tillhandahöll den domän där Torgny Jönssons mailkonto registrerats. Av serverföretagets svar till polisen framgår att mailkontot avslutats och raderats i början av december 2017 vilket innebär att all Torgny Jönssons

mailtrafik försvunnit. Från det att Torgny Jönsson bekräftade sin mailadress till dess att hans mailkonto försvann hade åklagaren drygt fem månader på sig för att säkra bevisning i form av hans email.

Mailkontot - som innehöll exculperande bevis som nu försvunnit genom åklagarnas brist på agerande - utgör ytterligare en besvärande omständighet då åklagaren har att tillvarata all relevant bevisning, oavsett vartåt den pekar. Samtidigt som åklagarnas brist på agerande utgör ett exempel på en konkret omständighet som visar att utredningen inte utförts objektivt och att tingsrättens slutsats i den del är oriktig.

Tingsrättens kommenterar värdet av den försvunna bevisningen enligt följande, utan att känna till några detaljer kring innehållet i något enda av de försvunna cirka 4000 mailen:

2.4.3 *”De av Torgny Jönsson lämnade, mycket allmänt hållna uppgifterna innehåller emellertid inga konkreta indikationer på att mailkontot i något avseende kunnat påverka ansvarsbedömningen till hans fördel.”*

Istället för en mycket kritisk ansats redovisar tingsrätten uppfattningen att inte ens bevisning som entydigt pekar på Torgny Jönssons oskuld kan rubba tingsrättens uppfattning i skuldfrågan. Detta trots att Torgny Jönsson återkommande under förhandlingen detaljerat förklarade att på hans mailkonto fanns all korrespondens mellan honom och hans affärspartners utanför Sverige innefattande direktiv, förbindelser och garantier mm.

Effekten utifrån ett konventionsrättsligt perspektiv är att Torgny Jönssons möjlighet att få tillgång till sin bästa bevisning samt förbereda sitt försvar har omintetgjorts på sådant sätt att hans rättigheter enligt EKMR artikel respektive 6.3.d har kränkts.⁶

2.5 Särskilt angående Torgny Jönssons förklaringsbörd

Både i doktrin och i rättsfall från Högsta domstolen föreskrivs en stor restriktivitet när det gäller att ålägga en misstänkt en så kallad förklaringsbörd. Förklaringsbördan som rättsfigur är inte lagfäst, utan har utvecklats genom rättspraxis. Skälet till att domstolar, generellt, är restriktiva med att ålägga en misstänkt en förklaringsbörd är bland annat att en sådan står i ett tydligt motsatsförhållande till de rättigheter som tillkommer en misstänkt enligt EKMR. Det är således generellt juridiskt komplext att -

⁶ Se till exempel Bergholtz, Gunnar, Åtal och kontradiktion, Festskrift till Per Olof Bolding, 1992, s. 8, och av samme författare Ett par frågor om gärning och gärningsbeskrivning i Från grundlag till vardagsjuridik, En vänbok till Bo Broomé, 2000, s. 31 ff.

Jämför även Europadomstolen i fall där åklagaren undanhållit bevisning med effekter jämfällbara med de i förevarande mål avseende Torgny Jönssons bevisning. *Dowsett mot Förenade kungariket*, datum för dom 2003-06-24, *Atlan mot Förenade kungariket*, datum för dom 2001-06-19 och *Rowe och Davis mot Förenade kungariket* 2000-02-06.

utan att inkräkta på de rättigheter som tillkommer en misstänkt genom EKMR - tillskriva en tilltalad en förklaringsbörda.

Göteborgs tingsrätten anför i domen på sidan 54 ” *Vad gäller det faktum att mailtrafiken avseende ett av flera mailkonton (och andra kommunikationsplattformar) som Torgny Jönsson använt sig av inte säkrats är sådana brister generellt något som får anses gå ut över åtalet. De av Torgny Jönsson lämnade, mycket allmänt hållna uppgifterna innehåller emellertid inga konkreta indikationer på att mailkontot i något avseende kunnat påverka ansvarsbedömningen till hans fördel. Därvid bör särskilt beaktas att den för Torgny Jönsson mest graverande*

omständigheten, att målsägandenas betalningar inte vid något tillfälle kunnat följas till

det ändamål som uppgetts för dem vid betalningen (se nedan) är sådan att Torgny

Jönsson, oberoende av mailtrafiken, kunnat lämna uppgifter om de två växlingskontor

och till dessa anknutna personer som kunnat bekräfta (eller vederlägga) hans uppgifter

om kontanthanteringen”.

2.6 Angående eventuell förklaringsbörda och dess koppling till försvarets begäran om komplettering av förundersökningen

Angående att tingsrätten ålägger Torgny Jönsson ovan beskriven förklaringsbörda kan följande anföras.

Det föreligger ett absolut orsakssamband mellan förhållandet att polisens utredare invaggade Jönsson i tron att hans e-post hade hämtats, att åklagarna sedan försatte gällande tidsfrister (så att mailen inte inhämtades) och att den – mycket omfattande – begäran om komplettering av förundersökningen gavs in.

Försvaret utgick ifrån att om rätten kom till slutsatsen att Torgny Jönsson skulle komma att åläggas någon form av förklaringsbörda, var de begärda kompletteringsåtgärderna enligt försvaret - i sin helhet - av största vikt för att söka läka den brist som åsamkats utredningen på grund av att åklagarna försuttit tidsfrister gentemot serverbolaget; att Jönssons mail inte längre kunde inhämtas.

Först när försvaret förstod detta, att åklagarna försuttit fristen att hämta in Jönssons mail, upprättade försvaret den synnerligen omfattande begäran om komplettering av förundersökningen. Avsikten med denna var att i möjligaste mån få bekräftat innehållet i mailen - genom att istället bland annat förhöra en del av de centrala personer som skickat mail – innehållande avtal, garantier, utfästelser, betalningsinstruktioner m.m - till Jönsson.

När både Åklagarmyndigheten och Göteborgs tingsrätt avslog de begärda kompletteringsåtgärderna stod det enligt försvaret klart att Jönsson nekats att ha sin bästa bevisning för att freda sig mot misstankarna.

Han skulle på grund av den misskötta utredningen inte kunna uppfylla en eventuell förklaringsbörd fullt ut.

Resultatet av tingsrättens avslag avseende de begärda kompletteringsåtgärderna innebär enligt försvaret att principen om ”equality of arms” – satts ur spel - inte vid ett tillfälle, när åklagarna försitter fristen för att få ut mailen, utan vid två tillfällen – när både åklagarna och sedan tingsrätten nekar Jönsson de utredningsåtgärder som enligt försvaret kunnat omkullkasta hela målet och helt fria Jönsson från misstankar.

De förhör som Torgny Jönsson begärt under förundersökningen med centrala personer och senare även återopet under huvudförhandlingen, har därtill under huvudförhandlingen avvisats av tingsrätten.

Att under förhållanden som ovan redovisats, som tingsrätten gör, ålägga Torgny Jönsson en förklaringsbörd är synnerligen anmärkningsvärt. Det är därtill inte förenligt med bestämmelserna i EKMR. Ovan angivna förhållanden utgör enligt försvaret ensamt skäl för ogillande.

3. Tingsrätten har åsidosatt sin kontrollskyldighet

Från Torgny Jönssons sida görs gällande att brister i utredningen som har bäring på rättssäkerheten och över huvud taget på frågan om hans skuld skall uppmärksammas av domstolen vid dess bedömning av målet. Domstolens första roll är att från rättssäkerhetssynpunkt kvalitetssäkra brottsutredningen. När så inte skett är det alltså domstolen som bär ansvaret för denna brist. Det inkluderar ett slutligt ansvar för att brottsutredningen är fullständig och således även det som omfattas av åklagarens ansvar.

Det är utrett och konstaterat i domen att åklagaren Christoffer Orcander under utredningen i framförallt två avseenden agerat partiskt på sådant sätt att tingsrätten ifrågasätter det lämpliga i hans agerande i egenskap av förundersökningsledare. Dels då han från att ha medverkat vid utredningen och varit sessionsåklagare i penningtvättsmålet för att efter det att målet avslutats övergå till att leda utredningen angående det förbrott som angavs i penningtvättsmålet samt dels i samband med författandet av en roman under det att han var förundersökningsledare i utredningen mot Torgny Jönsson baserad på Torgny Jönsson och utredningen mot Torgny Jönsson.

I det första fallet uppmärksammades tingsrätten på den jävssituation och den partiskhet som tingsrätten i nu aktuell dom ifrågasatt redan i juli 2017, då Torgny Jönsson endast varit frihetsberövad i Sverige under mindre än en månad. Detta i samband med att Torgny Jönsson väckt enskilt åtal mot Christoffer Orcander med anledning av den kränkning av oskyldighetspresumtionen som Torgny Jönsson ansåg att Christoffer Orcander utsatt honom för genom föregripande av skuldfrågan i penningtvättsmålet.

I det andra fallet uppmärksammades tingsrätten på Christoffer Orcanders partiskhet i samband med att Torgny Jönsson förhördes som tilltalad i nu aktuellt mål och i samband med förhöret redogjorde för

omständigheterna kring Christoffer Orcanders roman Bedragarens plikt som Orcander författat under tiden som han lett utredningen mot Torgny Jönsson.

Tingsrätten var alltså redan i juli 2017 informerad om att en icke-objektiv förundersökningsledare hanterade brottsutredningen mot Torgny Jönsson utan att vidta åtgärder för att säkerställa Torgny Jönssons rättssäkerhetsgarantier.

Vidare är det så att tingsrätten under huvudförhandling i målet i april 2022, nästan fem år efter det att åklagarens bristande objektivitet först ifrågasatts, åter uppmärksammades på att utredningen letts av en partisk förundersökningsledare med en styrkt förutfattad uppfattning i skuldfrågan. Även denna gång agerade tingsrätten passivt utan att vidta åtgärder för att säkerställa Torgny Jönssons rättssäkerhetsgarantier.

Som ovan nämnts är tingsrättens främsta roll att från rättssäkerhetssynpunkt kvalitetssäkra brottsutredningen. När så inte skett är det alltså domstolen som bär ansvaret för denna brist. När tingsrätten på sätt som är visat undandragit sig detta ansvar och inte kvalitetssäkrat utredningen mot Torgny Jönsson utan fällt honom till ansvar med stöd i en icke-objektivt utförd utredning ledd av en visat partisk förundersökningsledare har tingsrätten åsidosatt sin kontrollskyldighet avseende förfarandets robusthet.

4. En partisk sessionsåklagare har fört statens talan i målet

4.1 Bakgrund

Torgny Jönsson gav den 15 november 2020 in stämningsansökan om enskilt åtal för tjänstefel mot kammaråklagare Ulrika Åberg, Göteborgs tingsrätts mål nr B 18072–20, se [bilaga 4](#). Torgny Jönsson har därutöver anført jäv mot kammaråklagare Ulrika Åberg vilket avvisats av Åklagarmyndigheten.

Kammaråklagare Ulrika Åberg är förundersökningsledare och var sessionsåklagare vid huvudförhandlingen i nu aktuellt mål. I ärenden som avser brott innefattande allvarliga anklagelser med betydande straffvärde och där den misstänkte riskerar så lång påföljd som i förevarande fall får det naturligtvis inte förekomma legitima tvivel om vare sig domstolens eller åklagarens opartiskhet.

I egenskap av åklagare ska kammaråklagare Ulrika Åberg agera objektivt och opartiskt under förundersökning och domstolsförhandling. Därutöver ska hon inför den utomstående betraktaren framstå som objektiv och opartisk i förhållande till Torgny Jönsson. Om inte dessa båda sidor av opartiskhet uppfylls så är hon att betrakta som jävig.

Det görs från Torgny Jönssons sida gällande att kammaråklagare Ulrika Åberg har varit jävig i förhållande till Torgny Jönsson under såväl förundersökning som huvudförhandling i målet.

Kammaråklagare Ulrika Åberg har stått under åtal för brott som Torgny Jönsson påstått att hon har utsatt honom och hans familj för. I det målet var rollerna de omvända där Torgny Jönsson anklagade kammaråklagare Ulrika Åberg för att ha skadat hans familj.

4.2 Kammaråklagare Ulrika Åbergs jäv

Torgny Jönsson är införstådd med att det inte är möjligt att olämpligförklara en åklagare genom ogrundade eller obefogade brottsanklagelser. Ett åtal om tjänstefel som riktas från en misstänkt mot förundersökningsledare och som av domstol bedöms som uppenbart ogrundat ska inte kunna leda till att förundersökningsledaren bedöms vara jävig.

I förevarande fall är situationen en annan, tingsrätten fann Torgny Jönssons åtal mot kammaråklagare Ulrika Åberg välgrundat nog för att utfärda stämning och besluta om förordnade av offentlig försvarare. Åtalet om tjänstefel avsåg brott mot beslagsförbudet då kammaråklagare Ulrika Åberg lät införa ett meddelande adresserat till Torgny Jönssons minderåriga söner och deras mamma i såväl förundersökningsprotokoll som i bevisuppgift i åtalet mot Torgny Jönsson. Det hölls därefter ett planeringssammanträde där beslut om tid för huvudförhandling bestämdes. Torgny Jönsson beslöt kort innan huvudförhandlingen att återkalla sin talan i målet efter påtryckningar från sina söner som inte önskade att den bevisning som Torgny Jönsson åberopat, innefattande ett personligt meddelande till sina söner, skulle ges ytterligare offentlig och medial uppmärksamhet.

Lagman Pia M Johanssons beslut om att utfärda stämning på kammaråklagare Ulrika Åberg är i sålunda av stor betydelse. Som tidigare nämnts ska ett enskilt åtal som är uppenbart ogrundat ogillas utan utfärdande av stämning. Även Särskilda Åklagarkammarens beslut med lämnade motiveringar där man, som det får förstas, bedömer att det torde röra sig om ett ringa tjänstefel.

Förhållandet att Torgny Jönsson lät åtala kammaråklagare Ulrika Åberg för tjänstefel utgör inte ensamt skäl för påstående om jäv mot kammaråklagare Ulrika Åberg. Härvid ska även beaktas de värdeomdömen om Torgny Jönsson som kammaråklagare Ulrika Åberg givit uttryck för kring hans personlighet och agerande.

Av Ulrika Åbergs svaromål, ingivet av hennes offentliga försvarare, av den 27 december 2020 framgår följande (aktbilaga 21, tingsrättens mål B 18072–20):

”Det kan noteras att Torgny Jönsson vid ett flertal tillfällen tidigare väckt enskilt åtal mot olika handläggare i ärenden där Torgny Jönsson varit misstänkt för brott. Det senast kända fallet är ett enskilt åtal mot kammaråklagare Jim Westerberg och två av hans kollegor vid Göteborgs tingsrätt (mål nr B 9173–17). Liknande enskilda åtal har, enligt uppgift, väckts mot olika polisanställda i Skåne.

Torgny Jönsson har även stämt staten på skadestånd på grund av olika mer eller mindre obefogade påståenden om rättighetskränkningar (Stockholms tingsrätts mål nr T9151–17). Det framstår som uppenbart att Torgny Jönsson satt i system att väcka enskilda åtal mot olika tjänstemän som handlägger ärenden där Torgny Jönsson är misstänkt för brott.

Även om de enskilda åtalen är konstruerade efter någon rättighetsprincip, men materiellt substanslösa, vållar det de drabbade tjänstemännen en hel del obehag. Det kan inte uteslutas att det är det som Torgny Jönsson vill uppnå och därigenom påverka dem i deras myndighetsutövning.

Det meddelande som Torgny Jönsson ingivit till tingsrätten, aktbil 8, där han, enligt egen uppgift, säger till sina egna barn att jag har lurat och bedragit människor och jag har gjort många illa under tiden talar sitt tydliga språk. Torgny Jönsson är en person med många rättigheter, men väldigt få skyldigheter.”

Ur Torgny Jönssons perspektiv görs gällande att uttalandet om att Torgny Jönssons enskilda åtal har vållat inte enbart Ulrika Åberg obehag utan även Jim Westerberg och andra kollegor uppfattas som att det inte går att förhålla sig objektivt till Torgny Jönsson eftersom hans agerande vållar obehag vilket därmed måste anses ha skapat en uppenbar risk för ”hämndkänslor” gentemot Torgny Jönsson. Uttalandet visar på en tydligt nedlåtande attityd visavi Torgny Jönsson och att kammaråklagare Ulrika Åberg personligen tagit illa vid sig av stämningsansökan mot henne.

Det är vidare så – om än det inte ensamt kan konstituera jäv – olämpligt att uttrycka sig om en person som man åtalat att personen ifråga *är en person med många rättigheter men väldigt få skyldigheter*.

Det är därutöver så att åtalet mot Ulrika Åberg inte ansågs vara substanslöst eftersom tingsrätten utfärdade stämning. Förhållandet att Torgny Jönsson beslöt att återkalla talan mot Ulrika Åberg med hänsyn till de familjemedlemmar som riskerade att exponeras i media saknar i sammanhanget betydelse.

Rättsvårdande myndigheter är beroende av att dess beslut uppfattas som legitima. Rättsväsendet i stort är beroende av att allmänheten har förtroende för samtliga aktörer och att de beslut som fattas av både åklagare och domstolar är riktiga och fria från förutfattade meningar.

Det ska presumeras att kammaråklagare Ulrika Åberg under utredningen samt vid den därpå följande förhandlingen har tagit ovidkommande hänsyn; detta inte minst eftersom Ulrika Åbergs med egna ord har uttryckt att hon känner ”*en hel del obehag*” inför Torgny Jönsson och hans agerande mot henne och hennes tre kollegor.

4.3 Tingsrätten har åsidosatt sin kontrollskyldighet

Som tidigare nämnts görs från Torgny Jönssons gällande att brister i utredningen som har bäring på rättssäkerheten och över huvud taget på frågan om hans skuld skall uppmärksammas av domstolen vid dess bedömning av målet. Domstolens första roll är att från rättssäkerhetssynpunkt kvalitetssäkra brottsutredningen. När så inte skett är det alltså domstolen som bär ansvaret för denna brist. Det inkluderar ett slutligt ansvar för att brottsutredningen är fullständig och således även det som omfattas av åklagarens ansvar.

I fallet med kammaråklagare Ulrika Åberg uppmärksammades tingsrätten på den jävssituation och den partiskhet som föreligger redan i samband med åtalets väckande mot Ulrika Åberg i Göteborgs tingsrätts mål B 18072–20.

Tingsrätten måste i och med åtalet och kammaråklagare Ulrika Åbergs svaromål anses ha varit informerad om att en icke-objektiv förundersökningsledare hanterade brottsutredningen mot Torgny Jönsson utan att vidta åtgärder för att säkerställa Torgny Jönssons rättssäkerhetsgarantier.

Som ovan nämnts är tingsrättens främsta roll att från rättssäkerhetssynpunkt kvalitetssäkra brottsutredningen. När så inte skett är det alltså domstolen som bär ansvaret för denna brist. När tingsrätten på sätt som är visat undandragit sig detta ansvar och inte kvalitetssäkrat utredningen mot Torgny Jönsson utan fällt honom till ansvar med stöd i en icke-objektivt utförd utredning ledd av två visat partiska förundersökningsledare har tingsrätten åsidosatt sin kontrollskyldighet avseende förfarandets robusthet.

Markus Bergdahl

Advokat

Mattias Gilborne Augustson

Advokat